

Faris Kočan

Roman Kuhar (ur.): Identitete na presečišču kriz.

Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2019.

192 strani (ISBN 978-961-06-0171-5), 19,90 EUR

Monografija *Identitete na presečišču kriz*, ki jo je v skladu z rezultati dela programske skupine Filozofske fakultete pod imenom *Problemi avtonomije in identitet v času globalizacije* uredil dr. Roman Kuhar, bralcem na interdisciplinaren način ponuja pomemben uvid v kompleksnost vprašanja identitet(e) v času negotovosti kot posledici »ugrabitve« globalizacijske agende na nacionalnih ravneh. Slednje je, kot nakazujejo prispevki s ciljem umestitve identitet v razmerje med nacionalno državo in nadnacionalnim okoljem (str. 9, 23, 47), postalo pomembno predvsem na račun niza (globalnih) kriz od leta 2008 naprej, ki so na račun vse bolj povezanih družbeno-političnih in ekonomsko-socialnih okolij (p)ostajali izrazito lokalizirani. Še več, s procesom deglobalizacije kot pojavom se raziskovalna sfera ukvarja že od leta 2005, ko je Walden Bello na primeru ZDA in EU utemeljeval deglobalizacijo prek njihovih politik protekcionizma. Iz tega izhaja teza (kar so raziskovalke in raziskovalci tudi na (ne)posreden način dokazovali), da je ključna podstat globalizacije njena selektivnost, ki je bila v svoji (liberalni) zamejenosti utemeljena predvsem na ekonomski paradigmi. Povedano drugače: proces deglobalizacije je bil možen zgolj zaradi globalne finančne krize, ki je razgalila prednosti (in slabosti) vse bolj globaliziranega sveta, ki se je do leta 2008 zdel tako zelo samoumeven in naraven. Ta t. i. globalizacijska doksa, ki je bila ovita v retoriko gospodarske rasti in logike preliivanja pozitivnih učinkov globalnega gospodarskega uspeha s končnim ciljem utemeljevanja ekonomske in družbene (multikulturene) soodvisnosti, je bila hitro postavljena pod vprašaj, kar je neizogibno vplivalo tako na posamezne kot kolektivne identitete. Pojasnjevanje odsotnosti razmeroma stabilnega narativa o onipotentnosti globalizacije (in z njim povezane multikulturenosti) pri posamezniku ali družbah je moč zaznati v praktično vseh (multi)teoretskih pristopih pričujoče monografije, saj avtorji prek interseksionalnosti proučevanega družboslovnega predmeta, tj. identitete, pokažejo, kako je mikro-, mezzo- in makroraven; ekonomsko, politično, pravno, spolno, etnično in kulturno pogojenost; (nad)nacionalno, regionalno in lokalno umeščeno zahtevno analizirati. Po tej poti lahko (in mora) to delo postati temeljni kamen oziroma zaokrožen kažipot za študente sociologije in politologije o tem, kako manifestacija nestabilnosti (v tem primeru prek kriz kot točk preloma – *critical junctures*) vpliva na odsotnost identitetne varnosti posameznika in kolektivov.

Vprašanje identitetne varnosti posameznika me vodi v to, da postanem eden tistih raziskovalcev, ki šibko točko najdejo v tem, da nečesa v monografiji ni, namesto da bi vzeli kakšen drug znanstveni prispevek, ki to teoretsko-konceptualno zrklo upošteva. Glede na to, da vsi avtorji mestoma ugotavljajo, da se populizmi, nacionalizmi in monokulturni pogledi na urejanje (perečih) družbenih vprašanj ob odsotnosti stabilnih narativov krepijo in prehajajo iz polja t. i. zaskrbljenega državljanstva na politični

marginami v polje prevzemanja vzvodov oblasti kot sredstva za urejanje temeljnih družbeno-političnih vprašanj, se v tem duhu obračam na pričujočo monografijo, medtem ko dejansko pogledujem k (morebitni) naslednji. S tem pogledom merim na dva teoretsko-konceptualna pristopa, s katerima bi avtorji monografije lažje zapopadli vprašanja identitet na presečišču kriz in ki bi avtorjem dala dodaten uvid v nestabilnost identitetnih narativov. Prvi takšen teoretski koncept je denimo ontološka varnost, ki za razliko od sekuritizacije (kot enega izmed (ne)zavedno osrednjih konceptov monografije) varnost razume kot pozitivno, celo zaželeno. Še več, s konceptualnim okvirom ontološke varnosti, ki jo Giddens (1991: 47–48) opredeljuje kot »samozavestno verjeti v ohranjanje lastnega jaza« in »imeti, na ravni nezavednega in praktično zavednega, odgovore na temeljna eksistencialna vprašanja, ki si jih vsak človek postavlja in naslavlja«, bi pričujoča monografija lahko prek operacionalizacije vpliva globalizacije, selektivne globalizacije, deglobalizacije in do neke mere reglobalizacije na ontološko varnost posameznikov in kolektivov pojasnjevala, zakaj so imele dotične krize tako močan vpliv na t. i. ontične prostore proučevanih družb. Slednje, ki jih Mitzen (2006) opredeljuje prek rutin(e) kot dejavnika ohranjanja zaupanja v obdajajočo materialno in družbeno okolje, namreč na takšen način (p)ostaja imuno na morebitni kaos in anksioznost. Po tej poti bi vprašanja lokalnih (str. 9), nacionalnih (str. 47) evropske (str. 23), spolnih (str. 101), etničnih (str. 153) in verskih (str. 137) identitet v času kriz kot dejavnika nestabilnosti lastnih (identitetnih) narativov lažje osmišljali v kontekstu relativnih dihotomij in potrebne diferenciacije, ki nudi referenčni okvir za odgovor na vprašanje, »kar nismo«.

Drugi teoretski koncept, ki ga avtorji praviloma dobro zaznavajo, a ga v metodološkem smislu ne »zagrabijo«, in ki ne temelji na zgoraj orisanem referenčnem okviru diferenciacije, je koncept začasnega drugega (*temporal othering*). Ta koncept, ki – gledano strogo disciplinsko – izhaja iz znanosti o mednarodnih odnosih, je za akademska razmišljanja v analizirani monografiji pomemben zato, ker namiguje na to, da niso vse identitete izgrajene v odnosu do drugega, temveč lahko svojo podstat gradijo na obstoječi, a v nedvoumno dveh različnih (ontičnih) prostorih. Pri tem merim na to, da je sama diskurzivna reprezentacija tista, ki poudarja, kako trenutni jaz lastno diferenciacijo doživlja vis-a-vis partikularno določenega jaza iz preteklosti (Gustafsson 2019). Empirično gledano, prispevek o politiki spola in seksualnosti v Sloveniji (str. 109) prek procesa uzakonjanja istospolnih porok s strani neokonservativne politične opcije kaže ravno na to – pripenjanje termina evropskosti na volčjo dlako še ne pomeni, da je ta volk dejansko evropski, kaj šele evropeiziran. Zagotovo je koncept začasnega drugega lahko izjemno koristen konceptualni okvir pri razumevanju reetnicizacije, renacionalizacije in rebalkanizacije identitet v slovenskem ontičnem prostoru. Takšne ugotovitve, ki jih avtorji dokazujejo že v prvem vsebinskem sklopu in ki se na neki način konkretizirajo na posameznih študijah primera, nakazujejo na to, da je bil kontekst približevanja Evropski uniji sočasno s procesom globalizacije ne preveč močna in robustna gonilna sila, ki bi *de facto* postala ključni gradnik pri procesih izgrajevanja nadnacionalnih identitet ali pa postidentitetnih družb. Ugotovitve avtorjev namreč pomembno nakazujejo na to, da sta lokalna in globalna raven inherentno povezani, zaradi česar danes že skorajda pozabljeni zahodnocentristični koncepti suverenosti in monokulturnosti pridobivajo ne

samo moč, temveč tudi sogovorce v različnih (družbeno-političnih) gibanjih. To misel poglobljam zato, ker si avtorji mestoma sami sebi dajejo besedo in postajajo bolj kritični kot besedila, na katerih slonijo in s katerimi si pomagajo. V tem smislu monografija namreč pridobiva materialno realizacijo procesa napredovanja misli. Kajti – kar avtorji mestoma pokažejo – discipline ne določa njen subjekt, temveč so za prelom od prvotne (znanstvene) in neposredne (državlanske) izkušnje nujni elementi, kot so epistemski predpostavki in intersubjektivna perspektiva, v skladu s katero se raziskovalno zamejemo in določamo ter uporabljamo določene metode.

Iz tega izhaja tudi (lastna) kritična opomba pod črto. V prihodnosti se bodo morala naša konceptualna orodja obrniti na lastno – akademsko polje, saj je to, kot je bilo poudarjeno v prispevku o identitetnih gibanjih in politikah spola in seksualnosti v Sloveniji, tisto polje, ki generira diskurze in razvojne trende. V tem oziru oblikovanje identitetnih kategorij ne ostaja na papirju, temveč prek praktikuma in učnih načrtov prehaja v polje socializacije. Ker takšne razprave ne smejo ostati na ravni oddelkov in kateder, je treba prek znanstvenoraziskovalnega dela izobrazevati bodoče generacije družboslovcev, ki bodo morali onkraj introsubjektivnega razumevanja strukturnih problemov misliti vprašanja identitete v postmaterialističnem (ontičnem) duhu in prostoru.

Literatura

- Giddens, Anthony (1991): *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity.
- Gustafsson, Karl (2019): Temporal othering, de-securitization and apologies: understanding Japanese security policy change. *Journal of International Relations and Development*, 0 (0): 1–24. Dostopno prek: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41268-018-00168-y> (16. 2. 2020).
- Mitzen, Jennifer (2006): Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12 (3): 341–370. Dostopno prek: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066106067346> (16. 2. 2020).